

PREDLOŽENI PRISTUP ZA SPROVOĐENJE ANKETE O BUDŽETSKOJ PISMENOSTI ZA ČLANOVE RADNE GRUPE ZAJEDNICE PRAKSE ZA BUDŽET

Obrazloženje i pristup

Cilj Ankete je da se utvrdi napredak reformi u oblasti budžetske pismenosti¹ u zemljama članicama Zajednice prakse za budžet, koje učestvuju u Radnoj grupi za budžetsku pismenost. S obzirom da je zadatak ove Radne grupe da prouči prakse u pogledu budžetske pismenosti i prenese iskustva, predložimo sledeći pristup za sprovođenje Ankete.

Anketa sadrži mešavinu pitanja među kojima su neka prilagođena cilju ankete da prikupi podatke o pristupima koji zemlje imaju u pogledu edukacije i promovisanja vladinih budžeta za građane (uključujući škole) i uloge Ministarstva finansija (ako postoji) u tom procesu. Rezultati ankete biće predstavljeni učesnicima na predloženoj radionici o budžetskoj pismenosti.

Takođe možemo predstaviti rezultate nedavne Ankete o otvorenosti budžeta iz 2014. godine (ako tada budu dostupni), kojom se meri dostupnost budžetskih dokumenata/informacija za građane, korišćenje budžetskih informacija i mogućnosti da se građani detaljnije uključe u budžetski proces. Međutim, kako Jermenija², Belorusija, Uzbekistan i Moldavija nisu učestvovala u Anketi o indeksu otvorenosti budžeta za 2012. Godinu, ako nisu učestvovala ni u Anketi za 2014. godinu, nećemo imati detaljne informacije o stanju u ovim oblastima za ove zemlje.³ Zbog toga smo u predlog za Aašu anketu uključili nekoliko osnovnih pitanja o dostupnosti dokumenata o budžetu (Drugi deo Ankete), upravo da bismo obezbedili informacije o budžetskoj pismenosti za sve zemlje koje su zastupljene u radnoj grupi.

Ovaj kratki pregled ankete sastoji se iz dva osnovna dela koja imaju ukupno 20 pitanja:

1. Edukacija i promovisanje budžetske pismenosti (prilagođena pitanja) – 15 pitanja
2. Dostupnost pratećih budžetskih dokumenata građanima (Međunarodno budžetsko partnerstvo - IBP) – 5 pitanja

Pitanja u **Prvom delu** osmišljena su da omoguće uvid u aktivnosti zemalja u pogledu formalnih i neformalnih obuka o budžetu na centralnom nivou; uključujući kampanje o budžetu i promotivne aktivnosti. Neke države koriste inovativne pristupe, a rezultati Ankete će nam omogućiti da dokumentujemo šta rade zemlje članice mreže PEMPAL, a takođe i da pokažemo međunarodnu praksu za edukaciju u ovoj oblasti (na osnovu onoga što je Svetska banka preliminarno uradila). To će ujedno biti jedan od glavnih ciljeva radne grupe. U Anketi se od članova radne grupe traži da daju mišljenje o nivou budžetske pismenosti različitih grupa u njihovim zemljama, kao i da identifikuju neke od ključnih prepreka i izazova za unapređenje pismenosti.

¹ Budžetska pismenost se definiše kao “sposobnost čitanja, dešifrovanja i razumevanja budžetskih dokumenata/informacija kako bi se omogućilo i unapredilo smisljeno uključivanje građana u budžetski proces”.

² Informacije o javnoj dostupnosti budžetskih dokumenata/informacija u realnom vremenu za Jermenu, dostupne su preko IBP sistema za praćenje otvorenosti budžeta www.obstracker.org

³ Ostale zemlje koje učestvuju u Radnoj grupi za budžetsku pismenost do sada su učestvovala u procenama prema Indeksu otvorenosti budžeta, uključujući Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Kazakstan, Kirgistan, Rusku Federaciju, Tursku, Ukrajinu, Tadžikistan i Rumuniju.

Drugi deo čine pitanja osmišljena na osnovu ankete IBP iz 2012. godine, ali i na osnovu IBP sistema za praćenje koji prati otvorenost budžeta (www.obstracker.org). Ovaj sistem za praćenje omogućava građanima, civilnom društvu, medijima i svima drugima da u realnom vremenu prate da li države objavljuju podatke o upravljanju javnim finansijama na centralnom nivou. Za postizanje budžetske pismenosti, obavezan preduslov je da dokumenti/informacije o budžetu budu dostupne u različitim formatima i za različite ciljne grupe. Četiri članice ZPB su već uključene u sistem za praćenje i podaci o njima su dostupni na internetu (Jermenija, Kirgistan, Makedonija i Gruzija)⁴. Od ove četiri članice, dve učestvuju u Radnoj grupi a nekoliko ostalih zemalja učestvuje u Anketi o otvorenosti budžeta, tako da će rezultati u ovoj oblasti biti dostupni za većinu članica Radne grupe o budžetskoj pismenosti. Pitanja u Drugom delu odnose se na budžetsku dokumentaciju – da li se dokumenti izrađuju i da li su dostupni građanima bez naknade. Potrebno je naglasiti da Kirgistan postiže vrlo dobre rezultate u ovoj oblasti, s obzirom da su svi propratni budžetski dokumenti javno dostupni. Kirgistan bi mogao na nekoj od budućih radionica da predstavi rezultate i način na koji su došli do njih (rezultate Kirgistana možete naći na sledećoj *web* stranici www.obstracker.org).

Sledeći koraci

Nakon dogovora, predloženi pristup i nacrt pitanja za Anketu biće prosleđeni ključnim članovima radne grupe koji će ih pregledati i dati eventualne predloge.

Prilog: Pitanja za Anketu

U nastavku je nacrt za 20 pitanja iz predloga za Anketu koja je strukturirana u dva dela:

Naziv zemlje: upisati naziv zemlje (Napomena: svaka zemlja popunjava samo jedan primerak ankete)

Prvi deo: EDUKACIJA I PROMOVISANJE BUDŽETSKE PISMENOSTI

- 1. Da li postoje državni obrazovni programi i okviri koji podstiču obuku o budžetskoj pismenosti u okviru nekog nastavnog predmeta/oblasti učenja (npr. građansko vaspitanje, ekonomija, društvene nauke, matematika)**

Da/Ne

- 2. Ako ste potvrdno odgovorili na pitanje 1, na kojim nivoima obrazovanja se učenje odvija (možete odabrati više odgovora)**

Osnovna škola

Srednja škola

Visoko obrazovanje

Ne znam

Drugo

Obrazložite ulogu i eventualne inicijative ministarstva finansija (ako postoji) ili vlade u ovoj oblasti:

- 3. Da li postoji neki drugi oblik formalne ili neformalne obuke o analizi i razumevanju budžeta države** Da/Ne

⁴ Samo su Jermenija i Kirgistan članice Radne grupe za budžetsku pismenost.

4. **Ako ste potvrdno odgovorili na pitanje 3, ukratko opišite ove inicijative i navedite ko čini ciljnu grupu obuke** (možete odabrati jedan ili više odgovora?)
- Vlada
 - Mediji (novinari i TV reporteri)
 - Nevladine organizacije (npr. lobističke grupe)
 - Poslanici u parlamentu
 - Službe za analizu i podršku pri parlamentu
 - Revizori
 - Drugi, navedite nazive
 - Kratak opis ovih inicijativa:
5. **Kako biste ocenili nivo budžetske pismenosti sledećih grupa građana** (izaberite jedan od ponuđenih odgovora za svaku kategoriju):
Država (resorna ministarstva, vlada)	nizak, srednji, visok, ne znam
Mediji (novinari i TV reporteri)	nizak, srednji, visok, ne znam
Nevladine organizacije (OCD, lobističke grupe)	nizak, srednji, visok, ne znam
Poslanici u parlamentu	nizak, srednji, visok, ne znam
Službe za analizu i podršku pri parlamentu	nizak, srednji, visok, ne znam
Revizori	nizak, srednji, visok, ne znam
- Dodatna objašnjenja (nije obavezno).....
6. **Ko izrađuje formalne materijale za obuku o budžetskoj pismenosti u vašoj zemlji? (možete odabrati više odgovora)**
- Sektor za obrazovanje (npr. škole, fakulteti)
 - Ministarstvo finansija ili njegov ekvivalent
 - Ministarstvo obrazovanja
 - Agencija za državnu službu
 - Instituti za obuku o finansijskom upravljanju
 - Nezavisni konsultanti
 - Nije primenljivo (ne izrađuju se nikakvi materijali za obuku)
 - Drugo (navesti)
7. **Da li se u vašoj zemlji sprovode informativne kampanje i promocije znanja o državnim budžetima**
- Da/Ne/Ne znam
8. **Ako ste potvrdno odgovorili na pitanje 6, odaberite jedan od ponuđenih pristupa koji se kod vas primenjuju**
- Štampani i audio-vizuelni mediji (novine, brošure, televizijske i radio kampanje)
 - Interaktivni mediji (fejsbuk, internet, interaktivni web alati)
 - Važni datumi (dan državnog budžeta ili konferencije)

Drugo

Objasnite kako izgleda inicijativa i ko izrađuje materijale i ko upravlja kampanjama.

9. **Da li novinari u vašoj zemlji izveštavaju o državnom budžetu?** Da/Ne
10. **Ako ste potvrdno odgovorili na prethodno pitanje, da li je njihovo izveštavanje dobro i precizno?**
Da/Ne Dodatna objašnjenja (nije obavezno).....
11. **Da li organizacije civilnog društva (ili udruženja OCD) ili nevladine organizacije analiziraju ili prate državni budžet? Definicija OCD obuhvata širok spektar organizacija: lokalne grupe, nevladine organizacije (NVO), radnički sindikati, autohtone grupe, dobrotvorne organizacije, verske organizacije, profesionalna udruženja i fondacije** Da/Ne/Ne znam
12. **Ako ste potvrdno odgovorili na prethodno pitanje, kakva je uloga OCD u debati o budžetu u vašoj zemlji?** Detaljnije objasnite i navedite glavne izazove/prepreke sa kojima se suočavaju OCD u vršenju ove uloge.
13. **Da li u vašoj zemlji postoje neke druge inicijative/politike osim obuka ili informativnih kampanja za unapređenje budžetske pismenosti?**
Da, (navedite koje inicijative/politike)
Ne, ali postoje planovi za uvođenje inicijativa/politika za unapređenje budžetske pismenosti
Ne i nema planova za uvođenje inicijativa/politika za unapređenje budžetske pismenosti
14. **Koji su po vašem mišljenju glavni izazovi za unapređenje budžetske pismenosti** (možete odabrati više odgovora)
Nedovoljan pristup pouzdanim medijima ili/i tehnologijama komunikacije (npr. u udaljenim područjima)
Apatija i/ili nezainteresovanost građana
Konfuzija koja nastaje zbog prevelike količine informacija koje su trenutno dostupne
Nerazumevanje ekonomskih i tehničkih koncepata i terminologije
Nerazumevanje uloge vlade
Nedostatak finansijskih sredstava za finansiranje inicijativa vlade
Nejasni budžetski procesi i prakse i/ili stalne promene usled reformskih procesa
Slab civilni sektor
Slabi ili neobjektivni mediji
Slaba budžetska pismenost na nivou vlade, tako da je teško raditi na unapređenju pismenosti izvan vlade
Drugonavedite druge izazove ili detaljnije objasnite neke od ponuđenih izazova
15. Neobavezno pitanje: **Kako se po vašem mišljenju najbolje može unaprediti budžetska pismenost u vašoj zemlji.** (Opišite vaše ideje i/ili strategije za koje ste možda čuli od kolega iz drugih zemalja o kojima biste želeli više informacija).....

Drugi deo: DOSTUPNOST PRPRATNIH BUDŽETSKIH DOKUMENATA GRAĐANIMA

16. **Koje od sledećih budžetskih dokumenata izrađuje vaša vlada** (možete odabrati više odgovora)
Predbudžetski izveštaj
Vladin predlog budžeta
Usvojeni Zakon o budžetu
Budžet za građane
Mesečni ili kvartalni izveštaji
Polugodišnji izveštaji
Godišnji izvještaji
17. **Koji od sledećih propratnih budžetskih dokumenata su javno dostupni (na internet stranicama) bez naknade** (možete odabrati više odgovora)
Predbudžetski izveštaj
Vladin predlog budžeta
Usvojeni Zakon o budžetu
Budžet za građane
Mesečni ili kvartalni izveštaji
Polugodišnji izveštaji
Godišnji izvještaji
Izveštaj o reviziji
18. **Da li izrađujete elektronsku verziju budžeta za građane (npr. Budžetski portal) – za državni budžet ili za budžete na drugim nivoima države?**
a. Da, za državni budžet i za budžete na nižim nivoima
b. Da, ali samo za državni budžet
c. Ne
19. **Navedite glavne izazove koji sprečavaju da propratni budžetski dokumenti budu dostupni javnosti** (možete odabrati više odgovora):
a. Nedovoljna politička podrška sa viših nivoa (parlament, predsednik, vlada)
b. Nedostatak liderstva
c. Nedostatak relevantnog i stručnog znanja
d. Nedovoljno zainteresovana javnost za budžet
e. Nerazumevanje budžetskih koncepata u javnosti
f. Nedostatak finansijskih sredstava za sprovođenje inicijativa
g. Drugo (navesti)
20. **Da li su građani uključeni u proces formulisanja budžeta? Na primer, preko javnih rasprava parlamentu za građane, ili vladine konsultacije sa građanima o predloženim prioritetima ili makro-fiskalnom okviru** Da/Ne Objasnite (nije obavezno)